

Vastaus kirjalliseen kysymykseen energijuomien käytön rajoittamisesta alle 15-vuotiaille

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Pekka Puskan/kesk ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 339/2017 vp:

Mitä hallitus aikoo tehdä energijuomien käytön rajoittamiseksi alle 15-vuotiaille?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Energijuomilla tarkoitetaan kofeiinipitoisia virvoitusjuomia, joita markkinoidaan erityisesti suorituskyvyn ja kestävyuden parantamiseen. Juomat sisältävät myös muita piristäviä yhdisteitä, kuten guaranaa, tauriinia tai glukuronolaktonia. Lisäksi juomia on usein täydennetty vaihtelevalla määrällä B-ryhmän vitamiineja, inositolia ja koliinia. Markkinoilla olevat energijuomat ovat koostumukseltaan hyvin samankaltaisia ja niiden keskeisten ainesosien vaikutukset tunnetaan nykyisin varsin hyvin.

Euroopan elintarviketurvallisuusviranomainen EFSA on antanut lausunnot energijuomien piristävien ainesosien turvallisuudesta. Näiden tieteellisten riskinarviointien mukaan energijuomat ovat kohtuullisesti käytettynä turvallisia, sillä niiden kofeiinipitoisuus ei ole niin korkea, että siitä olisi haittaa terveelle aikuiselle. EFSA julkaisi keväällä 2015 raportin kofeiinin turvallisista käyttömääristä eri väestöryhmissä. EFSA totesi raportissaan, että sen käytettävissä ei ollut riittävästi tietoa kofeiinin turvallisten käyttömäärien arvioimiseksi lasten osalta.

Energijuomiin sovelletaan elintarvikelainsäädäntöä. Elintarvikelainsäädännön keskeinen periaate sekä EU:ssa että Suomessa on, että markkinoille saa saattaa ainoastaan turvallisia elintarvikkeita. Toisin kuin alkoholi- ja tupakkatuotteita koskevassa lainsäädännössä, elintarvikelainsäädännössä ei ole myynnin rajoittamista koskevia säännöksiä. Elintarvikelainsäädännön perusteella ei näin ollen voi kieltäytyä myymästä energijuomia lapsille tai nuorille. Mikäli elintarvikelainsäädäntöä päätettäisiin muuttaa niin, että esimerkiksi ikärajojen asettaminen olisi mahdollista, jouduttaisiin arvioimaan myös muiden tuotteiden kuin energijuomien myynnin rajoittamista. Energijuomien osalta erityisesti niiden sisältämää kofeiinia pidetään ongelmallisena lasten ja nuorten kohdalla. Käytettävissä olevan tiedon mukaan lasten kofeiinin saannista kuitenkin huomattava osa tulee kolajuomista ja nuorten kohdalla myös kahvista ja teestä. Kofeiinin liikaasaannista aiheutuvia ongelmia ei näin ollen voida ratkaista pelkästään energijuomien myyntiä rajoittamalla. Kansallisessa ravitsemuspolitiikassa kuitenkin pohditaan uusia keinoja, joilla lasten ja nuorten kofeiinin saannista saataisiin nykyistä parempaa informaatiota sekä keinoja, joilla energijuomien käyttöä pystyttäisiin tulevaisuudessa hillitsemään.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 339/2017 vp

Käytettävissä olevan tiedon mukaan energiajuomien kohtuullisesta käytöstä ei ole osoitettu olevan vaaraa nuorille. Kohtuullinen käyttö tarkoittaa, että juomapakkauksessa mainittua suurinta vuorokautista käyttömäärää ei ylitetä. Liiallisesta energiajuomien käytöstä voi olla samoja haittavaikutuksia kuin liiallisesta kahvin tai kolajuomien käytöstä. Lisäksi kofeiinipitoisten juomien säännöllinen ja runsas käyttö voi johtaa kofeiinin sietokyvyn lisääntymiseen, mikä on merkki kofeiiniriippuvuudesta. Ihmisten herkkyys kofeiinille on yksilöllinen. Muiden virvoitusjuomien tapaan energiajuomat ovat myös happamia ja sisältävät yleensä sokeria. Säännöllisesti käytettynä ne ovat ongelmallisia myös hammasterveyden kannalta.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1169/2011 elintarviketietojen antamisesta kuluttajalle täsmennettiin runsaasti kofeiinia sisältävien elintarvikkeiden merkintävaatimuksia. Yli 150 mg/l kofeiinia sisältävissä juomissa on oltava samassa näkökentässä juoman nimen kanssa maininta "Korkea kofeiinipitoisuus. Ei suositella lapsille eikä raskaana oleville tai imettäville". Muissa elintarvikkeissa, joihin on lisätty kofeiinia, on oltava merkintä "Lisätty kofeiinia. Ei suositella lapsille eikä raskaana oleville". Suomi ajoi aktiivisesti näiden merkintävaatimusten sisällyttämistä EU-lainsäädäntöön. Suomessa Elintarviketurvallisuusvirasto Evira edellyttää lisäksi, että runsaasti kofeiinia sisältävissä juomissa, makeisissa, purukumeissa, patukoissa ja muissa vastaavissa tuotteissa on tieto suurimmasta vuorokautisesta käyttömäärästä. Tuotteiden markkinoinnissa on otettava huomioon lapset, raskaana olevat ja kofeiiniherkät henkilöt.

Evira on toteuttanut useita hankkeita, joilla on ohjattu kuluttajia pakkausmerkintöjen lukemiseen ja kerrottu pakkausmerkintöjen hyödyntämisestä arkisten ruokavalintojen ohjaamisessa. Evira on myös tuottanut kattavat ja monipuoliset nettisivut energiajuomista ja niiden turvallisuudesta.

Lasten ja nuorten ruokailutottumusten terveen kehityksen ohjaaminen ja tukeminen on ensisijaisesti huoltajien ja muiden lasten ja nuorten kasvatukseen osallistuvien aikuisten vastuulla. Nuorten ravitsemukseen voidaan parhaiten vaikuttaa muuttamalla ympäristöä terveellisiä valintoja suosivaksi. Yhteisölliset keinot ovat osoittautuneet tehokkaiksi. Monet koulut ovat sitoutuneet Valtion ravitsemusneuvottelukunnan Kouluruokailusuosituksen periaatteisiin siitä, että virvoitus-, energia- ja urheilujuomat eivät kuulu kouluympäristöön eikä näiden tuotteiden myynti esim. automaateista kuulu kouluihin. On myös tärkeää, että kotona ja koulussa puhutaan lasten ja nuorten kanssa ravitsemukseen liittyvistä kysymyksistä.

Elintarvikealan toimijat voivat omalta osaltaan vaikuttaa lasten ja nuorten ostokäyttäytymiseen tuotteiden markkinoinnin huolellisella suunnittelulla ja tuotteiden sijoittelulla myymälöissä. Vähittäiskaupat voivat myös perustuslain turvaaman elinkeinovapauden puitteissa valita asiakkaansa edellyttäen, että valinta ei ole syrjivää. Eräät kauppiat ovatkin joko koulujen tai vanhempien toivomuksesta tai omasta aloitteestaan rajoittaneet energiajuomien myyntiä lapsille. Ikärajaksi on tällöin yleensä asetettu 13 tai 15 vuotta. Päivittäistavarakauppa ry on tiedotteessaan todennut, että yhdistys ei puutu paikallisiin kauppiaiden asettamiin ikärajoihin energiajuomien myynnille.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 339/2017 vp

Liiallisen kofeiininsaannin haittavaikutuksiin tulee ensisijaisesti vaikuttaa kuluttajainformaatio, viestinnän ja kasvatuksen keinoin. Mikäli energiajuomien ja muiden runsaasti kofeiinia sisältävien elintarvikkeiden koostumuksen tai markkinoinnin sääntelyä pidetään tarpeellisena kehittää, tämä tulisi toteuttaa EU-tasolla.

Helsingissä 21.9.2017

Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä